

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

Adrian Lesenciu

Cartea de apă

Cu Borges, privind râul

CARTEA ROMÂNEASCĂ
2016

Textul acesta s-a născut la o regăsire. Am recitit din Borges și am rămas uluit cât de mult semănăm (ce înseamnă relativitatea punctelor de vedere!). Dar am uitat că Borges, odată citit, pătrunde în tine și te schimbă radical. Și dacă m-am regăsit în Borges este doar pentru că Borges s-a ascuns în mine. Citind o pagină din Borges cum – zicea el – citesc oamenii din anul două mii, Borges descoperă în el literatura anului două mii. Borges speriat de Borges, ca-n oglinziile paralele, se privește trăind mai autentic în Borges care îl citește, peste decenii, pe Borges. Unde sunt eu în această ecuație? Nu exist, cum nici Coleridge n-a existat vreodată, atât timp cât Kublai Khan a durat, din piatră și vers, aceeași realitate. Nu exist pentru că aici e locul întâlnirii tale, cititorule, cu Borges. Pe care îl modifică, îl recreează texte pe care niciodată nu le-a scris, ele fiind deja scrise prin el. Și mai, e, cum ați văzut, locul întâlnirii lui Borges cu Borges. E, dacă vreți, o fasciculă a catalogului Bibliotecii din Babel. O fasciculă neînregistrată, dar ordonând cu rigoare, cu minuție, un univers ireal și real deopotrivă, tocmai prin ruptura de reprezentarea fidelă. Un univers în care Borges își devine sieși contemporan printr-un salt de decenii. Și care prin tine, cititorule, va face saltul peste un alt timp. Căci Borges nu se scaldă mereu în aceeași apă, ci Borges e râul ce mereu alte ape lasă să scalde trupul unui personaj colectiv cu numele Borges. Neapărat cu marca pluralului la sfârșit. Un personaj colectiv aşa cum am mai cunoscut în istorie sub numele Homer, de pildă. Și dacă Borges e apa ce curge și timpul ce trece – căci striga undeva disperat din pagini: „Destinul nostru... nu e îngrozitor pentru că e ireal; el e îngrozitor pentru că e ireversibil; pentru că e de fier. Timpul e substanța din care sunt făcut. Timpul e ca un fluviu care mă duce cu el, dar eu sunt timpul; e un tigru care mă sfâșie, dar eu sunt tigrul; e un foc care mă consumă, dar eu sunt focul. Spre nenorocirea noastră, lumea e reală, iar eu, spre nenorocirea mea, sunt Borges” – și cu toate astea se-ntoarce prin mine, prin tine să-și vadă forfota în unde și forma ce-o poartă, peste decenii, o operă în cursere, e ca și cum tu, cititorule, dată fiindu-ți poziția privilegiată de a identifica scânteierile din unde, ai găsi că cea trandafirie de sub arini aduce cu Kafka, cealaltă e a lui De Quincey, că Emerson se-ntunecă și Chesterton clipește, iar Coleridge adoarme liniștit într-o după-amiereză de august

(proiectându-și visul despre Kublai Khan). Despre Borges, nimic. El pur și simplu nu există. Și-n apele împinse peste prundiș numele undelor dispar, și-n liniștea brăzdată a apelor o bibliotecă fără autori curge, iar curgerea, tăcută și grea, e însuși timpul din care nu răzbate nici undă, nici nume.

Παντα ρει και ουδεν μενει. Nu poți citi de două ori același lucru. Tot ce va fi scris de acum încolo va fi o simplă notă de subsol. O notă ce poate avea, la rândul ei, propriile trimiteri, dar și rădăcinile în fecundul ogor Borges*. Și asta în ciuda curgerii imposibil de stăpânit...

Aceeași carte nu mai e aceeași mâine.

Autorul

* Traducerile din Borges din limba spaniolă aparțin lui Andrei Ionescu, Cristinei Hăulică, Ilenei Scipione, lui Valeriu Pop și Tudorei Șandru-Mehedinți. Traducerile din limba engleză aparțin Mihaelei Simion Constantinescu.

*Reproș ori lacrimi nimeni să nu poată
A socoti divina-i măiestrie,
Când El, cu o superbă ironie,
Mi-a dat și cărți, și noapte deodată.*

(Borges)

Dumnezeu ne-a binecuvântat cu orbirea. Şi dacă Borges nu bâjbâia în ceteurile întunecate ale luminii stinse, ci se bucura de un amestec amorf de culoare, la noi limitarea e albastră. Suntem orbi cu albastrul senin pe retină. Suntem orbi cu invazia cerului în privire. Suntem orbi cu iluzia vederii. Ca şi cum însuşi demonul libertăţii ne-ar vinde iluzia propriei noastre dezrobiri.

Măcar orbii au puterea de a-şi infrânge iluzia. Şi văd.

Noi ne mulțumim să privim. Albastru. Sau gri. Mai ales gri, în ultima vreme. Gri, gri, numai gri.

*...Neconenitul vis
Se primenește făr' să-l isprăvesc*
(Borges)

În vis, timpul și spațiul, cauza și efectul nu există. Nimic din logica noastră binară nu se petrece. Nimic din explicațiile firave ale ființei obișnuite cu excluderea terțului. În vis, prezența terțului e legea. Și visele nu pot fi ținute minte, nu pot fi povestite întocmai decât după ce au fost trunchiate după calapodul cotidian ori-ori, cauză-efect, stimul-răspuns. Dar dacă eu simt că ființa mea nu e o simplă adăugire de efecte la efecte, devenite cauze, înseamnă că trăiesc în vis? Înseamnă că visul meu e de fapt ființa de carne, fără să visez că visez, fără să mă raportezi la visul lui Borges?

Cine citește cuvintele mele, le inventează.

(Borges)

În apele cărui râu mă scald
deodată cu apele râului în care intrat-am?
Fie oare curgerea debit, ori însurare,
ori urma, pe malul mâlos, al secretei
ce va să vie?
În apele cărui râu mă scald
coborând din apele băltite ale mamei mele?
Cine-aș fi fost dacă o altă
confluență ar fi făcut scurgerea de ape
cu torrentul Heraclit?
Și-n timp ce mă întreb, o nevăzută mâнă
întoarce valul și mă aruncă mai departe,
cu o pagină.

Fericirea de a scrie nu se măsoară prin virtuțile sau slăbiciunile scrierilor.

(Borges)

Doctrina are cerul întunecat deasupra-i.
Un petic de lumină plouă pieziș câmpia fertilă a paradoxului.
Doar pâcla ideologiei te-mpiedică să vezi iarba grasă și-ncâlcită
bătută de apa, mereu aceeași, a râului Heraclit.

*A face ordine într-o bibliotecă înseamnă să practici,
într-un chip tăcut și modest,
arta criticii.*

(Borges)

Anii mei nu mai ajung la cărți.
Biblioteca e deschisă ca un parc
în care, cu colțul umezit al ochiului,
mângâi culoarea.

Anii mei nu mai ajung la mine.
Vi-i las.

*Plăcerea de-a intra-n neconenitul
curent de timp
ce-i râu și labirint...*

(Borges)

Ce straniu s-atingi cu colțul privirii
luna, la-ntoarcerea în locul copilăriei.
Revărsat ca satul peste vale,
dorul meu străluce-n întunericul amintirii.

Cine îmi trăiește timpul?, mă-ntreb,
și luna, gângavă, se-ncovrigă în copilăria risipită.

Savoarea cuvintelor învățate în zorii vieții
face să murmure, în răceala zorilor zilei,
luna.

Tac.

Amintirea pieri-va
odată cu silabarele cretane
și cu scrierea de pe plăcuțele de la Tărtăria.
Luna febrilă va reflecta pe cerul trandafiriu
șuvoiul de sânge al istoriei.
Eu voi continua să tac.
Copilăria mea n-a fost nicicând atunci.